

az, hogy megfelelő művelési módszerek alkalmazásával elősegítsük a szukcesszió jó irányba terelését.

Dr. Babos Imre szerint a Német Demokratikus Köztársaságban azt tartják, hogy a potenciális termőhelyhasznosítás elérését az adott termőhelyen lehetséges elsődleges, tehát a természetes erdőtípus fejezi ki. Szerettem volna olvasni a hozzászóló véleményét is, mert a gyakorlati erdőművelőket ez a kérdés is foglalkoztatja. Vajon a Farkaserdő szagasműgés gyertyános tölgyeseiben, agyagbemosódásos, rozsdabarna erdőtalajon a simafenyves nem produkál nagyobb szervesanyag-termelést, mint a természetes erdőtípus? Vizsgálataim szerint fatermése háromszor akkora, mint a gyertyános tölgyesé. Vitatott cikkemben közölt megfontolásokból kiindulva, mégsem alakíthatjuk át valamennyi gyertyános tölgyesünket.

Az időközben már kiadott technológiai utasításokba beépítettük a hagyományos erdőművelési módszereket és eljárásokat. Elsősorban a természetes erdőtípusokra alapoztunk, de mellettük figyelembe vettünk néhány kultúrípust is a célállományok között. Dr. Babos Imre a gyakorlati rendezőknek és művelőknek igen nagy segítséget adott volna, ha hozzászólásában a célállományok megválasztására irányuló, tudományosan megalapozott elgondolásait ismertette volna részletesebben.

Borsos Zoltán

Viszontválasz Borsos Zoltánnak

Annak, aki a nyilvánosság elé lép a tanulmányával, hozzászólásával, vállalnia kell a válaszok bármely formáját, stílusát. Ezért eredetileg felelet nélkül akartam hagyni Borsos Zoltán választát. A körülmények mégis úgy hozták magukkal, hogy az általa választott sorrendben néhány észrevételére feleleteket kell adjak.

A *természetszerű* vagy *természet szerinti* szóhasználat azonos fogalmat takar és így kizárja a tárgyi tévedést.

Az 1949 és 1964 között eltelt 15 esztendő az erdőgazdálkodás terén is olyan forradalmi változásokat eredményezett, amelyek a táji erdőművelés csupán gyakorlati tapasztalatokra felépített javaslatait, tanácsait a táji erdőművelés csupán gyakorlati tapasztalatokra felépített javaslatait, tanácsait a tudományos felismerések biztonságával cserélhette fel. Ennek során a tipológiai ismeretek mindössze módszert, segítséget adtak az üzemi szakemberek számára a célállományok megválasztása, kialakítása során. Kétségtelen: volt egy idő, amikor nem akartuk a tipológiától észrevenni a valóságot, az erdőt. A gyakorlati élet kabátjához hozzávarrt gomb-tipológia erre, az üzemi szakemberektől távoleső, a tudományos berkekben lezajló, s ezért őket nem vádoló ily esetre vonatkozott.

A természetes-származék-kultúr célállománytípusok kérdésének eldöntése komoly felelősséggel jár. Három szempont egyenlegét kell ilyenkor kialakítani: a *népgazdaság követelményeit* (fafaj—tömeg—minőség—választék), a *táji természet célkitűzéseit* (fafajpolitika, tájon-termőhelyen belül a fafajokra lebontott szükségletekkel egyeztetett fajjaválasztás-termesztés követelményeit) és a *táji-termőhelyi*, (a fafajjaválasztás termőhelyekre lebontott megoldása, a potenciális hasznosítás szükségessége, a gyorsnövő fafajok előtérbe helyezése, a szerkezetileg helyesen őshonos fafajokból kialakított természetszerű állománytípusok választása ott, ahol a fafajpolitika elgondolásaival helyileg az egyeztethető).

Nyilvánvaló, hogy ezek a feladatok helyi megoldásokat kívánnak, azok a helyben szerzett gyakorlati tapasztalatokra épülnek fel és az elméleti ismeretekkel támaszthatók alá. Ebbe a keretbe illeszkedik Borsos Zoltán munkássága is, amikor egyrészt megfelelő elméleti felkészültséggel a Sárvár környéki gyertyános-tölgyesek kérdését, másrészt az ott kialakított felismerések gyakorlati alkalmazásának, termőhelyi kiszélesítését, lehetőségeit tisztázta.

Az erdőművelés általánosított, az ország egész erdőterületén érvényes megoldásait 15 év kutatási eredményeként a részletek kimunkálásával cserélhettük fel. Nélkülözhetetlen volt ennek során a helyben dolgozó üzemi szakemberek elmélyedt hozzájárulása. Ebből alakult ki az OEF sok kötetes, tipológiai alapokra fektetett Technológiai Utasítása.

A fejlődés irányát napjainkban a munkaerő hiánya, a gépesítési technológiai követelmények határozzák meg. Elképzelhető, hogy 15 év múlva a ma felismeréseit az 1949 évihez hasonlóan túlhaladja az idő. Ezen sem ma, sem később nem kell sürgőznünk, ez a továbbjutás velejárója csupán.

A népgazdaság érdekében mindenütt a termőhelyek potenciális, tehát maradék-talan hasznosítására kell törekednünk. Ennek során előtérbe kerül a gyorsannövő fa-fajok termesztése, amit csak más fafajok területének az átengedésével biztosíthatunk. Természetesen ott, ahol a felszabadított termőhelyeken a gyorsannövő fafajok igényei megfelelően kielégíthetők.

Nyilvánvaló, hogy elsősorban a gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és a bükkösök termőhelye alkalmatlan a talajvízigenyes-melegigenyes nyárfajták, fűzek, akácok telepítésére és így az őshonos fafajokból kialakított célállományok meghagyása mellett kell a területükön állást foglalnunk. A gyertyános-kocsánytalan tölgyeseket, különösen a bükkösöket azonban szükségszerűen ma is a korszerűvé tett, a gépesített fahasználati eljárásokkal egyeztetett, természetszerű megoldásokkal kell felújítanunk. Ez a gazdálkodás, ezen belül az erdőművelés irányítását feltételezi. Minthogy azonban a tervgazdálkodás minden ténykedése mindenkor irányított, nem szerencsés, ha ezt a fogalmat a természet szerinti gazdálkodásra való áttérés esetére korlátozzuk.

A termőhely potenciális hasznosítását az vagy azok a fafajok biztosíthatják, amelyekkel a leghamarabb, a legnagyobb fatömeget termeszthetjük meg anélkül, hogy ezzel a termőhely termőképességét veszélyeztetnénk, csökkentenénk. Minthogy az irányított tervgazdálkodásban sokféle fafaj sokféle választékára van szükségünk, az irányított fafajpolitika irányított végrehajtása során kell a szükségletek fafajok szerinti, tájra és termőhelyre lebontott megtermesztését biztosítanunk.

Ezen belül a potenciális hasznosítás tényét például a természetszerű felújított bükkösök, a behozott vörösfenyővel kiegészített gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, a papíriaszükséglet kielégítéséhez hozzájáruló, csökkentett vágásfordulóban kezelt lucosok, simafenyvesek vagy akácosok és nyárasok egyaránt kimeríthetik.

Az irányított fafajgazdálkodás, a szükségletek kielégítése azonban a megalkuvást, a tények-követelmények elfogadását is jelenti és elképzelhető, hogy esetenként a termőhely potenciális hasznosításától eltérő megoldásokat kell a fafajok, a célállományok tervezése során választanunk. Ilyenkor olyan fafaj célállományát kell gyakran kialakítanunk, amelyre a népgazdaság érdekében szükségünk van, jöllehet azzal nem merítjük ki a potenciális termőhelyhasznosítás fogalmát. Ilyen lehet a Farkaserdőről felhozott példa is.

Végül egy szót az építő kritikáról. Gondolom, az elmúlt esztendő fejlődése ebben a vonatkozásban is tisztázta a fogalmakat és ma már nemcsak az az építészandék jele, ha feldicsérik, saját ismereteinkkel kiegészítjük másnak az elgondolásait. A „tudósok” pedig, amit Borsos Zoltán ugyancsak sérelmezett, mi volnánk, akik ugyan nem vagyunk tudósok, mégis különböző viszontagságok közepette leraktuk a termőhely megismerésének itthoni alapjait.

Dr. Babos Imre

IRODALMI SZEMLE

Wachter H.: Az időjárás és a bükk termésévek közt fennálló összefüggésekről számol be 1893-tól kezdődő és mai napig tartó statisztikai megfigyelések alapján a tanulmány írója. Tizenhat német és más nyugat-európai szerző 1875-től 1960-ig megjelent dolgozatai alapján német alaposítással összehasonlítja és értékeli 124 év bükk-magtermésének az időjárással való összefüggéseit. Mindezek alapján *megállapítja, hogy törzsegység, illetve állandó állománymegfigyelések nem állnak rendelkezésre, így a nyugati irodalom alapján nem lehet megállapítani, hogy a feltételezett termésperiódicitás valóban fennáll-e.*

Nyugat-európai viszonylatban általában megállapítható, hogy a terméshiányos éveket megelőző években a június és július havi hőmérsékleti középérték a sokévi átlagnál *hűvösebb volt, s ugyanakkor sok csapadék is hullott.* Különösen kiemeli, hogy a keleti területeken (Poroszország) a kontinentális hatás következtében gyakran nincs virágzás és, hogy a különféle tájak között a bükk virágzás- és termés gyakoriságában igen nagy különbségek vannak. *Schwappach és Seeger szerint azok a vidékek a legjobb bükk-makktermők, melyek a legjobban védettek a kései fagyoktól.* Ahol a bükk később hajt ki, ott gyakoribb a termés. Schwappach már 1895-ben megállapítja, hogy a bükk termés hozama keletről nyugat felé emelkedik. Gross szerint (1934) Kelet-Poroszországban a virágok majdnem minden évben kárt szenved-